

Magdalena Klarenbach

Dla
mnie to świat sprawiedliwy,
sprawiedliwy pod względem
społecznym i z przeprowadzoną spra-
wiedliwą transformacją energetyczną, czyli
taką, która uwzględnia wszystkie osoby nią
dotknięte i je w tym wspiera dając im ponownie
równe szanse i nowe miejsca pracy, do których
wcześniej je przygotowuje. To świat zielony a nie beto-
nowy, w którym rozumiemy potrzebę adaptacji do
nieuniknionych zmian klimatu i wagę terenów
zielonych, zwłaszcza w dużych miastach. To
również świat w którym wszystkie różnice
powagę kryzysu klimatycznego i robimy
w naszej mocy by go pokonać na tyle
na ile to możliwe

ENERGIA PRZYSZŁOŚCI

Raport z badania opinii osób członkowskich
Młodzieżowego Strajku Klimatycznego
na temat źródeł energii

Autorka: **Magdalena Klarenbach, Fundacja Otwarty Plan**

Konsultacja merytoryczna: **Dominik Madej, Polska Zielona Sieć**

Korekta: **Jakub Kahul**

Projekt i skład: **JEVKA - Agnieszka Jewasińska**

ISBN: **978-83-946199-9-2**

Rok wydania: **2022**

Wydawca: **Fundacja Otwarty Plan**

otwartyplan.org

Facebook: [FundacjaOtwartyPlan](https://www.facebook.com/FundacjaOtwartyPlan)
Twitter: [otwartyplan](https://twitter.com/otwartyplan)

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
WARSZAWA
Polska

ul. Żurawia 45,
00-680 Warszawa
pl.boell.org

Facebook: [pl.boell](https://www.facebook.com/pl.boell)
Twitter: [Boell_PL](https://twitter.com/Boell_PL)
YT: [Fundacja Heinricha Boella](https://www.youtube.com/channel/UCBoell)

Jesteśmy edukacyjno-badawczą organizacją pozarządową, której głównym celem jest działanie na rzecz społeczeństwa obywatelskiego i ochrony środowiska. Poprzez aktywne wykorzystanie metod edukacji globalnej i klimatycznej tworzymy materiały oraz realizujemy przedsięwzięcia, które wprowadzają w życie ideę sprawiedliwego świata.

Nasze publikacje znajdziesz na stronie: otwartyplan.org/publikacje

Jeżeli masz pytania, napisz do nas: fundacja@otwartyplan.org

Fundacja im. Heinricha Bölla to niemiecka fundacja zielonej polityki, która działa w ponad 60 krajach poprzez 34 biura zagraniczne na rzecz zrównoważonego rozwoju, demokracji płci i międzykulturowego porozumienia. Przedstawicielstwo w Warszawie istnieje od 20 lat i prowadzi projekty w obszarach Energia i Klimat, Europejska Polityka Rolna, Demokracja i Prawa Człowieka, Europa i Sprawy Międzynarodowe oraz Dialog Bałtycki. Celem Fundacji jest wzmacnianie demokracji i praw człowieka, zwiększanie partycypacji obywatelskiej oraz promowanie długofalowej, zrównoważonej modernizacji społeczno-ekonomicznej w oparciu o trwałą i sprawiedliwy rozwój oraz czyste środowisko. Osią łączącą wszystkie działania są wspólne europejskie wartości.

Wszystkie publikacje fundacji są dostępne na stronie: pl.boell.org/pl/publikacje

Publikacja dostępna jest na licencji Creative Commons:
Attribution-Non Commercial-NoDerivatives (CC BY-NC-ND 4.0).
Treść licencji: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Niniejsza publikacja powstała w ramach projektu „Energia przyszłości - ilościowe i jakościowe badanie opinii członków/kin Młodzieżowego Strajku Klimatycznego w Polsce w zakresie źródeł pozyskiwania energii” realizowanego przez Fundację Otwarty Plan we współpracy z Fundacją im. Heinricha Bölla w Warszawie.

Poglądy wyrażone w tej publikacji są poglądami autorki i nie muszą odzwierciedlać stanowiska Fundacji im. Heinricha Bölla w Warszawie.

SPIS TREŚCI

<u>Główne wnioski</u>	4
<u>Wprowadzenie</u>	5
<u>Badanie „Energia przyszłości”</u>	7
<u>Wyniki badania</u>	
<u>1. Młodzieżowy Strajk Klimatyczny</u>	8
<u>2. Klimat</u>	12
<u>3. Energia</u>	16
<u>4. Wizje przyszłości</u>	21
<u>5. Energia przyszłości - podsumowanie</u>	24
<u>Przypisy</u>	26

GŁÓWNE WNIOSKI

Rezultaty badania ilościowego (46 osób respondenckich) oraz jakościowego (20 indywidualnych wywiadów pogłębionych) wśród osób członkowskich Młodzieżowego Strajku Klimatycznego (MSK) wskazują, że:

- Młodzi ludzie z MSK widzą związek przyczynowo-skutkowy między wykorzystaniem paliw kopalnych w systemie energetycznym, kryzysem klimatycznym oraz brakiem sprawczości rządzących i nie zgadzają się na taki stan rzeczy.
- Osoby członkowskie MSK uważają, że wciąż można zatrzymać katastrofę klimatyczną, głównie poprzez odejście od paliw kopalnych jako źródeł pozyskiwania energii.
- Wizje przyszłości to bardzo trudny temat dla młodzieży w świecie zdominowanym przez katastrofę klimatyczną.
- Można wyróżnić dwie wizje przyszłości osób członkowskich MSK: „koniec świata”, oraz „inny świat jest możliwy”. W tej drugiej zawarta jest skuteczna i sprawiedliwa transformacja energetyczna.
- Według większości osób członkowskich MSK energią przyszłości, tj. taką, która ma szansę na najszybszy rozwój i będzie kluczowa w następnych latach, jest energia jądrowa oraz słoneczna, zaliczane przez nie do niskoemisyjnych źródeł odnawialnych.
- Opinie dotyczące źródeł energii młodzi ludzie tłumaczą w głównej mierze zaufaniem do ekspertów/ekspertek klimatycznych.

WPROWADZENIE

„Młodzi ludzie pomogli zmienić kształt globalnej debaty klimatycznej, ponieważ wiedzą, że to oni będą tymi, którzy mogą odziedziczyć zniszczoną planetę”.

Inger Andersen, dyrektor wykonawcza Programu Środowiskowego ONZ (UNEP)

Zmiana klimatu jest jednym z najbardziej krytycznych globalnych wyzwań naszych czasów, które dotyka przede wszystkim marginalizowane grupy, takie jak kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, młodzież oraz dzieci. Zgodnie z danymi Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) młodzież wykazuje wysokie zainteresowanie tematyką zmian klimatu i chce im przeciwdziałać [1]. Już w 2008 roku 73% badanej młodzieży twierdziło, że odczuwa skutki zmian klimatu, a 89% było przekonanych, że młodzi ludzie mogą przyczynić się do ograniczania ich negatywnych aspektów. Z kolei w badaniach w 2011 roku aż 84% młodych osób zgadzało się, że potrzebuje więcej informacji, aby zapobiegać zmianom klimatu. Z niedawnych badań młodzieży na poziomie światowym wynika, iż większość młodych ludzi (65%) uważa, że zmiany klimatyczne są zagrożeniem na globalną skalę [2].

Doświadczenia ostatnich lat pokazują, że to właśnie młodzi ludzie stają się kluczowymi aktorami w przeprowadzaniu niezbędnej globalnej zmiany, jaką jest społeczno-ekonomiczna transformacja. Działania młodzieży, takie jak protestacyjne strajki szkolne czy wystąpienia młodych aktywistów (np. Greta Thunberg) w ONZ, skłaniają rządy, liderów/liderki biznesu i dyrektorów/dyrektorki szkół do podejmowania bardziej zdecydowanych kroków. Jednak w przekonaniu młodych luka w działaniach jest znacząca: *Nie mamy do czynienia z luką w polityce i aspiracjach, ale raczej w działaniach. Od 1972 roku tylko około jedna dziesiąta z setek uzgodnionych przez kraje globalnych celów w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju została osiągnięta lub odnotowano znaczący postęp; to nie wystarczy. Wiedza i środki służące rozwiązaniu naszych problemów są znane i dostępne; brakuje ich realizacji* [3].

W kontekście Europy większość młodych ludzi domaga się, żeby neutralność klimatyczna została osiągnięta do 2030 roku, w przeciwieństwie do panującego trendu, który wyznacza cele zerowej emisji netto na rok 2050. Za zaistniałą sytuację młodzież wini rządy poszczególnych państw, które jej zdaniem powinny działać na rzecz jak najszybszego ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i wdrażania założeń transformacji energetycznej [3].

Jak pokazały badania w województwie podkarpackim, również polska młodzież uznaje znaczenie zmian klimatycznych oraz wpływ człowieka na to zjawisko. W kontekście polityki energetycznej młodzi ludzie wykazują pozytywne stanowisko w zakresie wykorzystania energii odnawialnej, a część badanej młodzieży wyraża poparcie także dla energetyki jądrowej [4].

Szczególną grupę młodych ludzi stanowią bez wątpienia osoby zaangażowane w największy młodzieżowy ruch klimatyczny w Polsce, czyli Młodzieżowy Strajk Klimatyczny. W związku z tym zasadne staje się pytanie, jak wśród nich postrzegane są kwestie zmian klimatu i źródeł energii.

Zmiany klimatu a młodzież na świecie

89%

89% badanej młodzieży wyraża przekonanie, że młodzi ludzie mogą przyczynić się do ograniczania negatywnych aspektów zmian klimatu

84%

84% badanej młodzieży zgadza się, że potrzebuje więcej informacji, aby zapobiegać zmianom klimatu

73%

73% badanej młodzieży twierdzi, że odczuwa skutki zmian klimatu

65%

65% badanej młodzieży uważa, że zmiany klimatyczne są zagrożeniem na globalną skalę

BADANIE „ENERGIA PRZYSZŁOŚCI”

Głównym celem badania „Energia Przyszłości” jest prezentacja opinii młodzieży zaangażowanej w działalność Młodzieżowego Strajku Klimatycznego (MSK) w Polsce i określenie, jaki stosunek osoby członkowskie MSK mają do różnych źródeł pozyskiwania energii oraz czy wiąże to zagadnienie z wizją przyszłości świata. Aby odpowiedzieć na pytania badawcze i stworzyć pełny obraz badanego zagadnienia, przeprowadzone zostały działania opisane poniżej.

1. Analiza danych zastanych

Celem analizy danych zastanych było dostarczenie potrzebnych informacji do badania głównego w zakresie zagadnienia młodzieżowego aktywizmu klimatycznego oraz źródeł energii. Najważniejsze aspekty tego działania to identyfikacja dostępnych zbiorów danych i wskaźników związanych z badanym problemem, opracowanie zbioru potencjalnych zmiennych oraz analiza istotnych dla zrealizowania badania danych statystycznych. Przegląd dostępnych danych obejmował najważniejsze istniejące badania dotyczące problematyki energetycznej, młodzieży i aktywizmu, a także treści dostępne na stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych Młodzieżowego Strajku Klimatycznego. Przegląd odpowiedniej literatury został przeprowadzony z wykorzystaniem trzech baz danych (Google Scholar, ResearchGate i Academia), aby zapewnić jak najszerszy wybór analizowanych materiałów.

2. Badanie osób członkowskich Młodzieżowego Strajku Klimatycznego

2.1 Badanie ilościowe metodą CAWI (Computer-Assisted Web Interview)

Głównym celem ankiety online było zebranie danych na temat opinii osób członkowskich MSK odnośnie źródeł pozyskiwania energii oraz ich wizji przyszłości. Kwestionariusz był anonimowy i obejmował 22 pytania o charakterze otwartym, półotwartym i zamkniętym (w postaci kafeterii dysjunktywnej lub koniunktywnej) oraz osiem pytań metryczkowych (m.in. płeć, wiek, miejsce zamieszkania, typ szkoły, rok rozpoczęcia działalności w MSK). Przed publikacją kwestionariusz został poddany konsultacjom wśród osób członkowskich MSK, które brały udział w badaniu jakościowym w poprzedzających miesiącach. Ankieta była dostępna na stronie internetowej Fundacji Otwarty Plan w dniach od 7 do 31 października 2022. Finalnie została wypełniona przez 46 osób (N=46)*. W związku z tym zdecydowano o zwiększeniu do 20 liczby wywiadów indywidualnych, które zostały włączone jako dodatkowy materiał do badania. Niska frekwencja osób ankietowanych była spowodowana głównie okolicznościami niezależnymi, tj. kryzysem, w jakim obecnie znajduje się ten ruch młodzieżowy, i tym samym dużym odpływem osób członkowskich. W czasie szacowania wskaźnika skala problemów w MSK nie była w pełni znana.

2.2 Badanie jakościowe metodą IDI (Individual In-depth Interview)

Oprócz ankiety w badaniu została wykorzystana także metoda indywidualnego wywiadu pogłębionego. Wywiady pozwoliły na pełniejsze poznanie opinii i wizji osób zaangażowanych w MSK oraz wynikających z nich problemów w ruchu. Uwzględniając określony profil osoby członkowskiej MSK, przeprowadzono 20 wywiadów, które pozwoliły na opracowanie szczegółowych ram badanej problematyki, a także jej pogłębienie. Potencjalne osoby respondenckie zostały wybrane metodą kuli śnieżnej, polegającą na doborze nielosowym, w którym osoby badane są rekrutowane do badania przez inne osoby uczestniczące w badaniu. Wywiady, które trwały od 90 do 240 minut, zostały przeprowadzone zdalnie w miesiącach maj-październik 2022.

Rezultatem badania jest niniejszy raport podzielony na pięć części. Struktura raportu jest oparta na ujęciu problemowym, w którym każdy z rozdziałów prezentuje dany temat wraz z odnoszącymi się do niego wynikami badania zarówno ilościowego, jak i jakościowego. Pierwsza część raportu dotyczy grupy badawczej, czyli Młodzieżowego Strajku Klimatycznego. W drugiej części omówiono postrzeganie przez młodzież kryzysu klimatycznego, sposobów jego rozwiązania i osób, które powinny się tym zająć. Trzecia część przedstawia opinie młodych ludzi na temat źródeł energii, w tym związku między kryzysem klimatycznym i wytwarzaniem energii. Czwarta część oferuje typologię wizji przyszłości osób członkowskich MSK. Piąta część zawiera wnioski oraz podsumowanie. Ze względu na prezentowanie w raporcie wypowiedzi pochodzących z dwóch rodzajów badań zdecydowano na ich różne oznaczenie: w przypadku badania ilościowego jest to numer pytania wraz z oznaczeniem osoby respondenckiej (r_liczba porządkowa), natomiast w przypadku badania jakościowego jest to R wraz z liczbą porządkową.

* W publikacji N odnosi się do wszystkich osób badanych, natomiast n odnosi się do osób, które udzieliły odpowiedzi na dane pytanie.

WYNIKI BADANIA

1. MŁODZIEŻOWY STRAJK KLIMATYCZNY

„Dla mnie MSK jest przede wszystkim ruchem, który zebrał wszystkie młode osoby, które po prostu stwierdziły, że mamy, że mają dość, że po prostu nie godzą się na to, że politycy tak naprawdę dalej nie przejmują się kryzysem klimatycznym, nie przejmują się naszą przyszłością. [...] To jest wyraz trochę naszego buntu i słusznego buntu, [...] to my będziemy żyć w świecie, gdzie nie ma dostępu do wody, jedzenia i to jest tak naprawdę też trochę walka o nasze podstawowe potrzeby, o naszą przyszłość”. [R12]

Młodzieżowy Strajk Klimatyczny (MSK) [msk.earth] jest częścią globalnej inicjatywy Fridays for Future [fridaysforfuture.org], zapoczątkowanej przez szwedzką nastolatkę Gretę Thunberg w 2018 roku i działającej w ponad 150 krajach. Zrzeszając ponad 14 milionów młodych ludzi na całym świecie, stanowi ona prawdziwy fenomen wśród nowych ruchów społecznych. W Polsce MSK działa regularnie w 75 miastach. *Wyrażamy swój sprzeciw wobec bierności polityków w obliczu katastrofy klimatycznej. Nie jesteśmy ekspertami ds. ekologii i zmian klimatu, lecz młodzieżą świadomą zagrożenia, jakim jest katastrofa klimatyczna, i walczącą o prawo do swojej przyszłości* – pisze MSK na swojej stronie internetowej. Do jego głównych postulatów należy doprowadzenie w Polsce i Unii Europejskiej do zmiany systemowej koniecznej do powstrzymania katastrofy klimatycznej. Głównym narzędziem tej zmiany ma być sprawiedliwa transformacja energetyczna, która pozwoli na osiągnięcie neutralności klimatycznej i zahamowanie wzrostu średniej globalnej temperatury. MSK zdecydowanie kontestuje neoliberalną rzeczywistość opartą na zasadzie nieograniczonego wzrostu.

Badaniami ilościowymi (ankieta indywidualna) objęto łącznie 46 osób członkowskich MSK w wieku 15-19 lat (50%) oraz 20-25 lat (50%) (pyt. 53, n=32). W badanej grupie 41% osób to mężczyźni, 28% kobiety, a 25% osoby niebinarne (pyt. 54, n=32). Dwie osoby nie chciały odpowiedzieć na pytanie dotyczące płci. Jedna czwarta osób ankietowanych zamieszkuje województwo mazowieckie, 16% wielkopolskie, 13% małopolskie i łódzkie, a ok. 10% śląskie i zachodniopomorskie (pyt. 55, n=32). Najmniej osób zaznaczyło województwa: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, podkarpackie, podlaskie i pomorskie (3%). Ponad 50% badanych pochodzi z dużych miast – powyżej 500 000 osób, 22% z miast od 100 000 do 500 000 osób, następnie z małych miasta od 50 000 do 100 000 osób, a zamieszkiwanie terenów wiejskich zadeklarowały trzy osoby (pyt. 56, n=32).

Badane osoby członkowskie MSK uczęszczają głównie do szkół wyższych (59%) oraz ponadpodstawowych (25%), 9% zadeklarowało poziom szkoły ponadgimnazjalnej, a dwie osoby zakończenie ścieżki edukacyjnej (pyt. 57, n=32). W odpowiedzi na pytanie o preferencje polityczne (pyt. 51, n=33) najwięcej ankietowanych wyraziło poparcie dla Nowej Lewicy (49%). Dość duża grupa (22%) wybrała odpowiedź "Inne", w której wyrażono brak zdecydowania lub wiek poniżej 18 lat, uniemożliwiający udział w wyborach. Inne partie polityczne, których poparcie zadeklarowali badani, to Platforma Obywatelska (13%), Polskie Stronnictwo Ludowe (6%), Prawo i Sprawiedliwość (3%), Polska 2050 (3%), Nowoczesna (3%) i Partia Zieloni (3%). Swoją aktywność w ramach MSK ponad połowa (56%) osób członkowskich rozpoczęła w 2019 roku, 22% ankietowanych rok wcześniej, natomiast w 2020 i 2021 roku do ruchu dołączyło odpowiednio 13% i 9% badanych (pyt. 58, n=35).

Płeć osób ankietowanych

6,25%

nie chcę odpowiadać
na to pytanie

25%

osoba niebinarna

28,13 %

kobieta

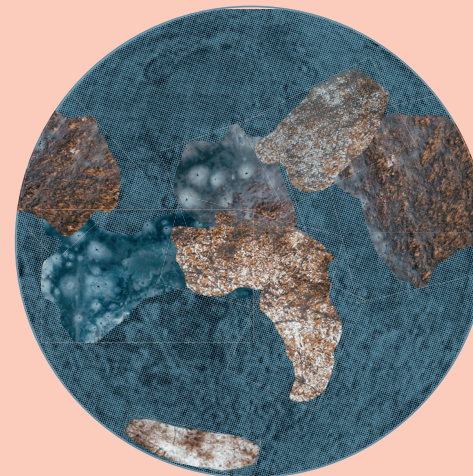
40,62%

mężczyzna

Wśród ankietowanej młodzieży z MSK widoczna jest integracja wartości na poziomie osobistym, która przejawia się w deklarowanym podejmowaniu codziennych działań proklimatycznych (pyt. 31, n=35), takich jak wybór komunikacji publicznej (85%) i roweru (58%), niemarnowanie zasobów wodnych (67%) oraz żywności (62%), odpowiedzialna konsumpcja (65%) czy rezygnacja z mięsa w diecie (59%). Na podkreślenie zasługuje forma aktywności, jaką jest edukowanie innych na temat kryzysu klimatycznego, podejmowana przez 75% badanych osób. Najmniej popularną praktyką jest rezygnacja z podróżowania samolotem (44%).

Jednakże 46% ankietowanych osób uważa, że tego typu indywidualne działania nie są sposobem na rozwiązanie kryzysu klimatycznego, 12% nie ma zdania na ten temat, a jedynie 41% sądzi, że jest to ważny czynnik (pyt. 28, n= 32). Kryzys klimatyczny wywołuje w osobach członkowskich MSK dużo emocji (pyt. 32, n=34). W głównej mierze są to negatywne emocje, takie jak złość (26%), strach (24%), smutek (9%), wstyd (3%) czy bezradność (14% – dopisane w odpowiedzi „Inne”). Przez 15% ankietowanych deklarowana jest nadzieja, a przez 9% brak emocji związanych z omawianą sytuacją.

Działania proklimatyczne podejmowane przez osoby członkowskie MSK

Osoby uczestniczące w wywiadach indywidualnych to dziesięć kobiet, dziewięciu mężczyzn i jedna osoba niebinarna, pochodzące z takich miast jak Warszawa (największa grupa), Jaworzno, Kraków, Siedlce, Bydgoszcz, Katowice, Opole, Toruń, Świdnica, Kętrzyn, Leszno, Konin, Radomsko, Wrocław, Gdynia, Rzeszów oraz Nowy Sącz. Wiek badanych mieści się w przedziale od 17 do 40 lat. W przypadku osoby w wieku 40 lat zdecydowano o włączeniu wywiadu do materiału badawczego ze względu na wniesiony do niego wkład merytoryczny oraz doświadczenie działania w strukturze MSK. Większość badanych to osoby uczące się (szkoła ponadgimnazjalna, szkoły wyższe). Część z nich deklaruje także zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy w organizacjach pozarządowych w Polsce lub za granicą. Pokrywa się toz doświadczeniem aktywistycznym tych osób przed przystąpieniem do MSK. Pozostała grupa przed zaangażowaniem w ruch nie miała żadnych podobnych doświadczeń i określa swoją drogę jako przypadek lub zbieg okoliczności.

Badane osoby członkowskie MSK starają się w kontekście indywidualnych wyborów prowadzić jak najbardziej zrównoważony styl życia. Przejawia się to przez takie praktyki, jak wybieranie transportu publicznego oraz rowerowego, dietę wegetariańską lub wegańską, odpowiedzialną konsumpcję – np. niekupowanie w sklepach określanych jako „sieciówki” i kupowanie w second-handach. Latanie samolotami jest dość trudną kwestią dla badanych. Niektóre z osób deklarują absolutną rezygnację z tego środka transportu, ale inne zmuszone są do takiego sposobu przemieszczania się ze względu na uwarunkowania rodzinne lub wybór uczelni. Jednakże każda z pytaných osób jednoznacznie wskazywała, iż codzienne indywidualne wybory nie są głównym sposobem na rozwiązanie kryzysu klimatycznego, który może być przezwyciężony przede wszystkim przez rządzących i zmiany systemowe na poziomie zarówno globalnym, jak i lokalnym.

Badanie jakościowe dało możliwość bardziej wnikliwej analizy emocji osób członkowskich MSK w odniesieniu do kryzysu klimatycznego i tym samym rozbudowania ich spektrum wraz z powodami. Jedna z charakterystycznych opinii podkreśla, że to my, ludzie, zgotowaliśmy ten kryzys, więc czujemy rozpacz i smutek, wściekłość na polityków, wsparcie od innych osób, które robią, co mogą, żeby to ogarnąć, oraz niepewność związaną z tym, czy nam się uda (R4). Przeważającą emocją jest złość na rządzących, wynikająca z braku działań i skazywania młodych na przerażającą ich przyszłość. Kolejną kwestią podnoszoną przez badane osoby jest poczucie rezygnacji czy wręcz depresji klimatycznej. W przeciwieństwie do wymienionych przykładów pojawiają się także poczucie empatii oraz troski o innych i świat, szczególnie tę jego część, która najbardziej cierpi wskutek kryzysu klimatycznego.

Emocje a kryzys klimatyczny

26%

złość

24%

strach

15%

nadzieja

14%

inne:
bezzadność

9%

smutek

9%

nie odczuwam
emocji związanych
z tą sytuacją

3%

wstyd

2. KLIMAT

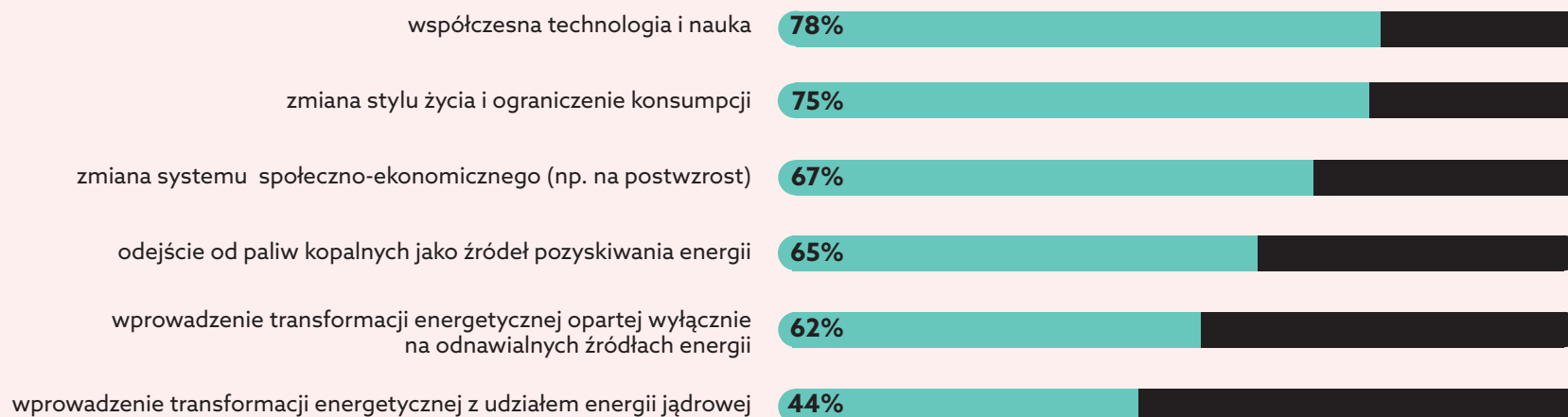
„Kryzys klimatyczny objawia się dla mnie chciwością ludzi, którzy wiedzą, że spalają planetę. To jest po prostu chciwość”. [R1]

Kryzys klimatyczny

Zapewne nie jest zaskoczeniem, że większość (60%) osób członkowskich MSK uważa kryzys klimatyczny za najważniejszy problem, z którym mierzy się obecnie świat (pyt. 25, n=34). Pozostałe wymieniane problemy to dostęp do żywności (9%) i wody (9%) oraz konflikty zbrojne (6%). Według ankietowanych kryzys klimatyczny jest bardzo poważnym problemem (pyt. 26, n=35), któremu przyznano 9,5 pkt w 10-cio stopniowej skali. Podobnie nie jest zaskoczeniem opinia badanych osób na temat postrzegania kryzysu klimatycznego przez różne grupy społeczne (pyt. 27, n=35). Według nich za istotny problem kryzys klimatyczny uznają młodzi ludzie (54%) i ich najbliższe otoczenie, tj. rodzina (60%), nauczyciele/nauczycielki (51%) oraz koledzy/koleżanki w szkole (48%). Ostatnią grupą, która w przekonaniu ankietowanych uznaje problem za poważny, są politycy/polityczki na poziomie europejskim (44%). W opinii osób członkowskich MSK do grup, które postrzegają kryzys klimatyczny jedynie jako jeden z wielu problemów, z jakimi musi mierzyć się współczesność, należą: polskie społeczeństwo (57%), politycy/polityczki na poziomie światowym (40%), polscy politycy/polityczki (37%) oraz politycy/polityczki na poziomie europejskim (34%). Grupą, która postrzegana jest jako nie uznająca kryzysu klimatycznego za poważny problem, są przede wszystkim polscy politycy/polityczki (37%). W przekonaniu zdecydowanej większości badanych osób (80%) można jeszcze zatrzymać katastrofę klimatyczną (pyt. 28, n=32), chociaż w grupie pojawiają się także sceptyczne głosy (13%). Co w takim razie możemy zrobić, żeby przeciwdziałać kryzysowi klimatycznemu (pyt. 29, n=35)? W opinii ankietowanych należy przede wszystkim odejść od paliw kopalnych jako źródeł pozyskiwania energii (65%).

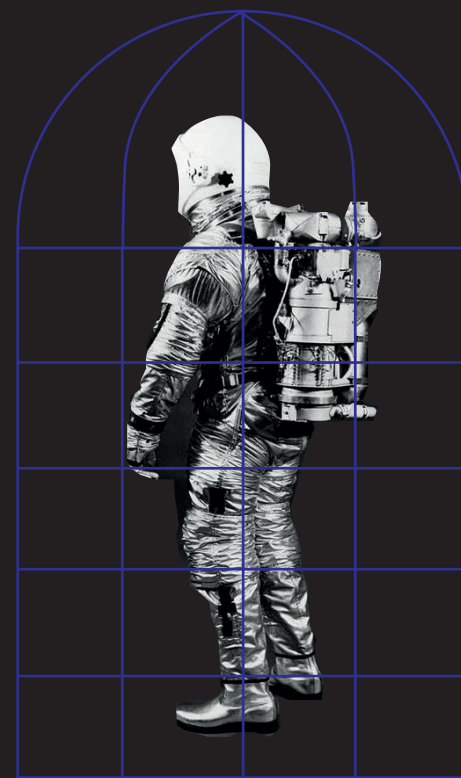
Co, Twoim zdaniem, może realnie przeciwdziałać kryzysowi klimatycznemu?

Na kolejnych miejscach osoby członkowskie MSK umieściły następujące rozwiązania: wprowadzenie transformacji energetycznej opartej wyłącznie na odnawialnych źródłach energii, współczesną technologię i naukę, zmianę systemu społeczno-ekonomicznego (np. na postwzrost), zmianę stylu życia i ograniczenie konsumpcji oraz wprowadzenie transformacji energetycznej z udziałem energii jądrowej. 49% ankietowanych uważa, że za wdrażanie odpowiednich rozwiązań odpowiedzialni są politycy/polityczki na poziomie krajowym i lokalnym oraz agendy międzynarodowe takie jak ONZ (pyt. 30, n=35). Nie powinno być to cedowane na społeczeństwo czy ruchy klimatyczne.

W badaniu jakościowym osoby pytane określiły kryzys jako *oczywisty wynik setek lat działalności człowieka, która wiąże się z wyciskiem ludzi i natury; [...] jest naturalną reakcją naszej planety na to, jak ten system jest toksyczny, to kryzys człowieczeństwa (R4)*. Człowiek, ze swoją pychą i chciwością, jest nie tylko przyczyną kryzysu, ale także jedną z jego ofiar. W opinii badanych przyczyn zaistniałej sytuacji jest kilka. Po pierwsze jest to brak wyobraźni, a po drugie rezultat zaniedbań różnych uprzywilejowanych klas społeczeństwa i ich pogoni za ciągłym zyskiem kosztem innych. Niektóre z pytanym osób jednoznacznie wskazały system kapitalistyczny jako główny problem, nie skupiając się wyłącznie na relacji między spalaniem paliw kopalnych a emisjami gazów cieplarnianych, ale uznając ją za przejaw czegoś głębszego. Kryzys klimatyczny jest także postrzegany jako egalitarne zjawisko, które dotknie każdego bez względu na status społeczny i posiadany kapitał, dlatego istotne jest *pokazanie najbogatszym, że oni też nie są nietykalni, jeśli się zawali system klimatyczny, to dotknie to także ich, łączy to wszystkich - danse macabre (R12)*. Zdaniem badanych osób członkowskich MSK kryzysowi klimatycznemu może przeciwdziałać przede wszystkim współpraca między różnymi grupami społecznymi, jak również *masowe zaangażowanie społeczne, nieposłuszeństwo obywatelskie, które żąda całkowitej transformacji energetycznej i społecznej (R13)*. Społeczeństwo musi wymóc na politykach/polityczkach zmianę systemową, która będzie opierała się na reformie rolnictwa, transportu, ale przede wszystkim na odejściu od paliw kopalnych i zmianie źródeł produkcji energii.

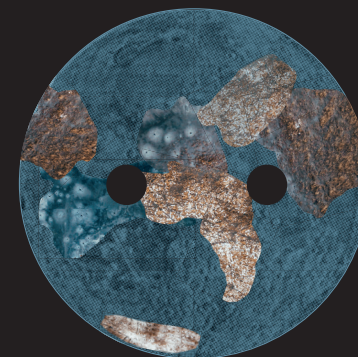
Człowiek, ze swoją pychą i chciwością, jest nie tylko przyczyną kryzysu, ale także jedną z jego ofiar.

Wytwarzanie energii a kryzys klimatyczny

92% ankietowanych osób dostrzega związek między wytwarzaniem energii a kryzysem klimatycznym (pyt. 35, n=35). Pozostała grupa (8%) nie jest tych powiązań pewna. Zdecydowana większość badanych jest świadoma, że w wyniku spalania paliw kopalnych dochodzi do emisji gazów cieplarnianych, które prowadzą do zmian klimatu: *Zależy to od tego, skąd pozyskujemy naszą energię. Przyczyną obecnie notowanego globalnego ocieplenia jest zbyt duże stężenie gazów cieplarnianych w atmosferze, za których wydzielanie najbardziej odpowiedzialny jest sektor energetyczny, w którym miks energetyczny skupia się na paliwach kopalnych, przy których spalaniu owe gazy są emitowane. Tego problemu nie ma w przypadku OZE i energii atomowej (36/r_28).* Oparcie systemu energetycznego na nieodnawialnych źródłach energii ankietowani uważają za nieracjonalne.

W wypowiedziach badanych osób można zauważyć także świadomość tego, w jaki sposób pozyskiwane są takie paliwa kopalne jak węgiel brunatny: *Odkrywki na takie elektrownie wiążą się z wycinkami lasów i degradacją ekosystemów lokalnych (36/r_17).* Inną poruszaną kwestią był problem związany z tym, iż obecny system wspiera wzrastające zapotrzebowanie na energię, a więc emisje też będą wzrastać (36/r_33).

3. ENERGIA

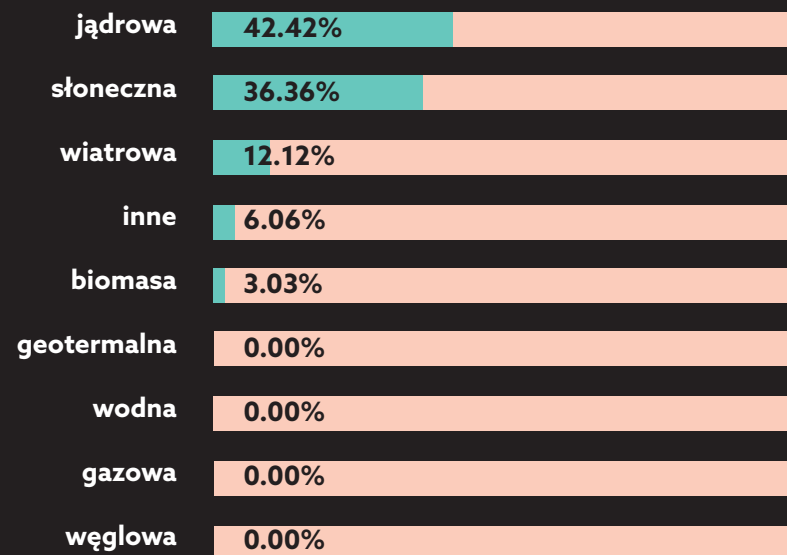
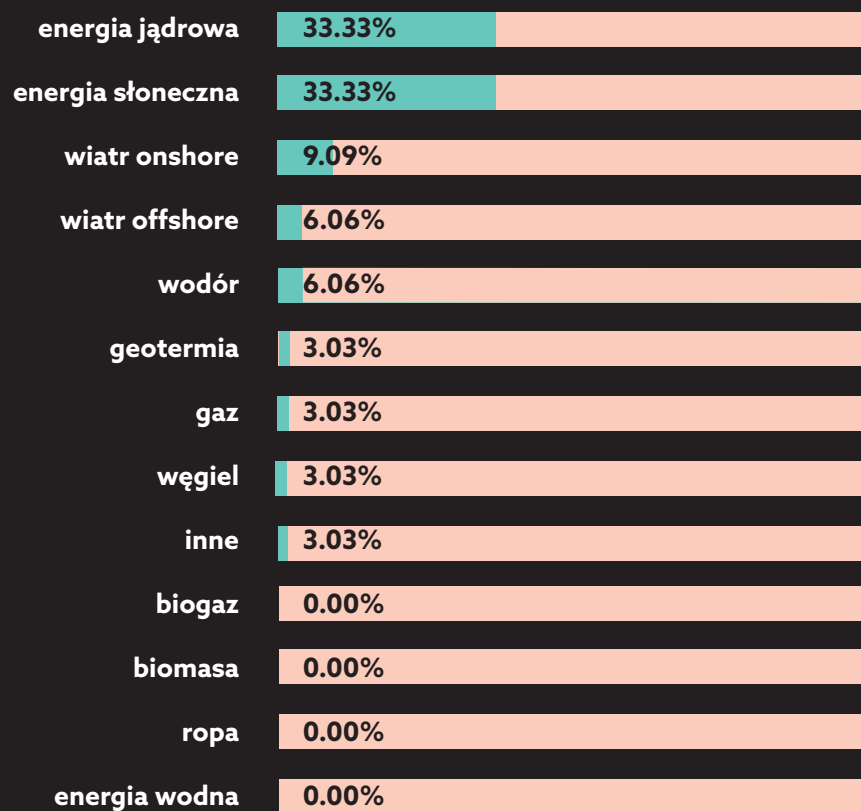
„Teraz na przykład w Polsce mamy kryzys energetyczny, który jest powiązany z kryzysem klimatycznym, bo oba się opierają na paliwach kopalnych”. [R20]

Energia przyszłości

Osoby członkowskie MSK zostały także zapytane, jakie rodzaje energii uznają za „zieloną”, czyli ekologiczną (pyt. 37, n=32). Zdecydowana większość (91%) wybrała energię słoneczną jako najbardziej ekologiczną. Na kolejnych miejscach zostały umieszczone: energia wiatrowa (onshore (81%), offshore (78%)), energia jądrowa (69%), energia geotermalna (69%), energia wodna (69%), wodór (38%), biogaz (34%) i biomasa (25%). Gaz, spalanie odpadów, ropa i węgiel zdecydowanie nie są uznawane przez badane osoby za ekologiczne źródła energii. 33% ankietowanych osób wyraża przekonanie,

że to energia jądrowa oraz słoneczna mają największe szanse na rozwój w najbliższych latach (pyt. 38, n=33). Kolejne miejsca zajmują energia wiatrowa onshore (9%), wodór (6%), energia wiatrowa offshore (6%), geotermia (3%), gaz (3%), węgiel (3%). Z kolei takie rodzaje energii jak biogaz, biomasa, ropa i energia wodna, zdaniem badanych, nie będą szczególnie rozwijane. Według największej grupy pytaných osób kluczowe znaczenie w przyszłości (pyt. 42, n=33) będą miały energia jądrowa (42%) wraz z energią słoneczną (36%). Na trzecim miejscu wybrana została energia wiatrowa (12%).

Szanse na rozwój energii w przyszłości (wykres po lewej stronie) a jej kluczowość (wykres po prawej stronie)

W związku z tymi odpowiedziami warto przyjrzeć się bliżej opiniom młodych osób z MSK na temat oddziaływania elektrowni jądrowej, słonecznej i wiatrowej na różne aspekty rzeczywistości (pyt. 39, 40, 41, n=33). Zdecydowana większość odpowiadających uważa, że budowa elektrowni jądrowej będzie miała pozytywny wpływ na emisję CO₂ (79%), rozwój gospodarczy kraju (82%) oraz nowe miejsca pracy (85%). Ponad połowa ankietowanych widzi korzystny wpływ budowy elektrowni jądrowej na zdrowie (52%), bezpieczeństwo kraju (53%) i środowisko (51%). Jedynie wpływ na krajobraz uzyskał mniej niż połowę pozytywnych odpowiedzi (18%), zostając określony przez większość osób jako obojętny. W przypadku elektrowni słonecznej większość pytanym zauważa pozytywny wpływ na zmniejszenie emisji CO₂ (84%), środowisko (66%), zdrowie (60%), bezpieczeństwo kraju (75%), rozwój gospodarczy (85%), ceny energii elektrycznej (78%) oraz nowe miejsca pracy (57%). Tylko odnośnie kwestii krajobrazowych oddziaływanie elektrowni zostało określone przez przeważającą liczbę ankietowanych jako negatywne (21%) lub obojętne (45%). Taką samą prawidłowość można zauważyć w odpowiedziach dotyczących elektrowni wiatrowej. Wpływ na wszystkie wymienione wcześniej aspekty rzeczywistości został oceniony przez większość pytanym jako pozytywny (zmniejszenie emisji CO₂ – 87%, środowisko – 66%, zdrowie – 66%, bezpieczeństwo kraju – 66%, rozwój gospodarczy – 75%, ceny energii elektrycznej – 75%, nowe miejsca pracy – 57%) z wyjątkiem krajobrazu.

Stosunek osób badanych do energii wiatrowej, słonecznej i jądrowej potwierdzają odpowiedzi na pytanie o ewentualną zgodę na powstanie tego rodzaju elektrowni w pobliżu ich miejsca zamieszkania. W odniesieniu do wszystkich zdecydowanie przeważają odpowiedzi pozytywne („tak” lub „zdecydowanie tak”) na następującym poziomie: elektrownia fotowoltaiczna – 97%, wiatrowa – 80%, jądrowa – 57%. Jedynie w przypadku tej ostatniej znacząca grupa ankietowanych ma stosunek obojętny (23%) lub negatywny (20%). Można z tego wnioskować, że część badanych osób ma tu na uwadze względy bezpieczeństwa.

Bardziej szczegółowy obraz dotyczący stosunku osób z MSK odnośnie źródeł energii dostarcza badanie jakościowe. Na pytanie o rodzaje energii postrzegane jako najbardziej „zielone”, czyli ekologiczne, na pierwszym miejscu postawiono odnawialne źródła energii (OZE), w tym energię słoneczną i wiatrową. Pojawiły się także odpowiedzi uwzględniające atom, biogaz, energię wodną (tylko w przypadku elektrowni szczytowo-pompowych). Zdecydowanie negatywnie osoby z MSK oceniają „tradycyjne” paliwa kopalne, takie jak węgiel, ropa i gaz. Niejednokrotnie badane osoby podkreślały, jak ważne jest ograniczenie naszego zapotrzebowania na energię oraz wykorzystywanie i udoskonalanie technologii jej magazynowania. Polityka odejścia od paliw kopalnych, w opinii młodych ludzi z MSK, jest także próbą zmniejszenia wpływu Rosji w Europie: *Ten cały Fit for 55 i Net-zero 2050, te polityki zakładają, że odstawiamy całkowicie paliwa kopalne, a to jest główny lewar Rosji. Więc generalnie nie zmiana klimatu jest impulsem do zmiany polityki europejskiej, ale zmiany tej polityki odbierają narzędzia wpływu geopolitycznego Rosji; Rosja traci narzędzie wpływu w postaci właśnie tego szantażu (R8).*

Czy zgodziłbyś się na powstanie wymienionych elektrowni w pobliżu Twojego domu?

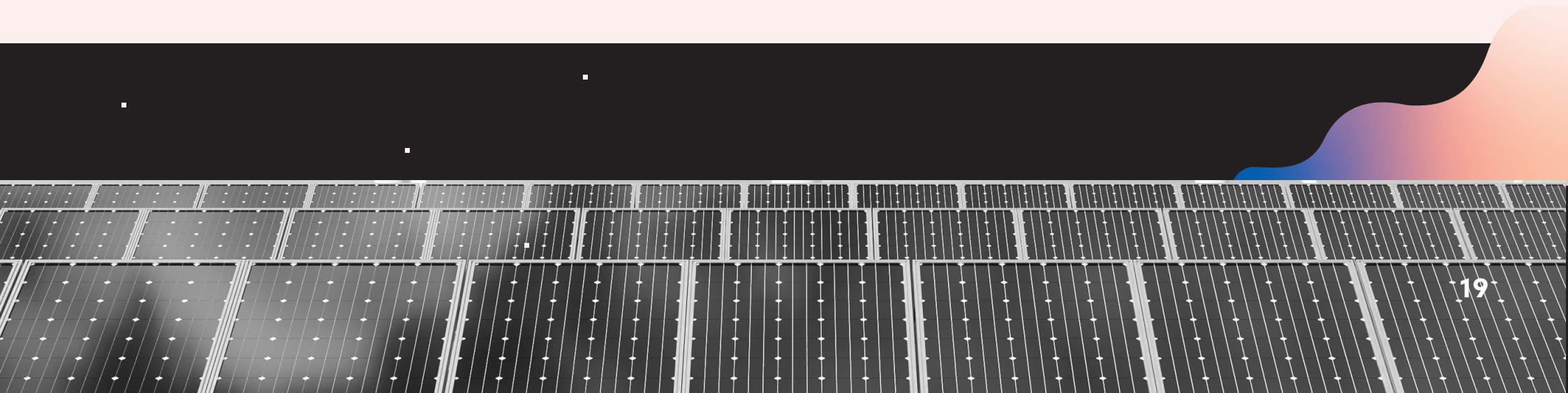
	zdecydowanie nie	nie	trudno powiedzieć	tak	zdecydowanie tak
fotowoltaicznej	0,00 %	0,00 %	3,33 %	23,33 %	73,33 %
wiatrowej	3,33 %	3,33 %	13,33 %	23,33 %	56,67 %
jądrowej	10,00 %	10,00 %	23,33 %	30,00 %	26,67 %

Atom vs OZE

Jako kluczowe dla przyszłości źródła energii badane osoby wskazały OZE oraz energię jądrową. Można stwierdzić, że właśnie stosunek do wykorzystania energii jądrowej w transformacji energetycznej jest główną osią dzielącą osoby członkowskie MSK. Z przeprowadzonych wywiadów można wyodrębnić trzy rodzaje prezentowanego stosunku do problemu „atom vs OZE”. Pierwszy typ to zdecydowane poparcie dla OZE jako głównego rozwiązania kwestii energetycznych w kontekście kryzysu klimatycznego: *Zgodnie z raportami 80% energii możemy mieć z OZE. Patrząc na to, jak energetyka się rozwija, jest to przyszłość (R4).* Na pierwszym miejscu powinniśmy stawiać na odnawialne źródła energii i przede wszystkim właśnie energetykę wiatrową i słoneczną, i chociażby biogazową. Bo to są po prostu źródła energii, które mogą powstać w krótkim czasie, które mogą nam zapewnić szybkie redukcje emisji (R20). W przekonaniu osób z MSK, które wyrażają tego rodzaju poglądy, atom jest zbyt drogi i mało bezpiecznym źródłem energii: *Ja widzę przyszłość w energetyce wiatrowej, słonecznej, bo to jest energia, która jest zależna przede wszystkim [...] od pogody, a nie od tego, że ktoś nam odetnie na przykład dopływ gazu albo dostawę uranu do elektrowni atomowej (R19).* Drugi typ stosunku do atomu to traktowanie go jako „mniejsze zło”. Badani argumentują, podobnie jak pierwsza grupa, iż atom jest po prostu drogi źródłem energii, a wybrane cele możemy osiągnąć inwestując w rozwój OZE. Jednakże plasują się pośrodku sporu, ponieważ uważają, że atom nie jest tak „zły” jak „tradycyjne” paliwa kopalne. Na przykład zwracają uwagę, iż zamykanie obecnie działających elektrowni jądrowych, chociażby w Niemczech, jest błędem: *Ale też uważam, że na przykład, bo jest zawsze argument Niemiec, że zamykanie tam elektrowni [jądrowych] po to, żeby przejść na gaz, też nie jest OK. Ale nie uważam, że w jakimkolwiek przypadku atom jest opcją docelową, w sensie on nie jest celem. W niektórych przypadkach może być środkiem [do osiągnięcia celu] (R10).*

Trzeci typ stosunku do problematyki atomu to przekonanie, że nie ma możliwości przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu bez wykorzystania energii jądrowej. W grupie osób o takich poglądach dominuje przeświadczenie, że OZE nie są w stanie pokryć obecnego zapotrzebowania na energię. Dodatkowo postrzegają one atom jako odnawialne źródło energii: *Generalnie jesteśmy w stanie w bardzo dużej mierze sprowadzić atom do zielonej energii, takiej odnawialnej też. Oprócz tego to jest energia, która po prostu nie wytwarza emisji. Nie przyczynia się do emitowania gazów cieplarnianych. Problemem dla nich nie jest także bezpieczeństwo czy odpady: W długoterminowym spojrzeniu możemy zauważyć, że atom jest tak naprawdę energią odnawialną, a i generalnie też to rozwija się cały czas i te odpady można poddawać w odpowiedni sposób recyklingowi (R3).*

Zdaniem większości pytanym osób właśnie ten trzeci typ stosunku do energii jądrowej zdominował MSK: *Wydaje się, że wygrała opcja wspierania atomu (R9).* Potwierdza to stanowisko Młodzieżowego Strajku Klimatycznego z 4 stycznia 2022 roku pt. „O atomie, gazie ziemnym i taksonomii Unii Europejskiej”, z którego dowiadujemy się, iż zdaniem MSK energia jądrowa jest jednym z niskoemisyjnych źródeł odnawialnych i nieodzownym elementem transformacji energetycznej: *Zdajemy sobie sprawę z wad tych technologii, jednak ich rozwój i zastosowanie na szeroką skalę są nam niezbędne do osiągnięcia neutralności klimatycznej możliwie niewielkim kosztem społecznym i środowiskowym. Jako ludzkość znajdujemy się w sytuacji nierównej, dziejowej walki o przetrwanie naszej jedynej biosfery i cywilizacji, od której losów zależeć będzie życie miliardów niewinnych istot. Wobec skali zagrożenia, z którym przyszło nam się mierzyć, nie posiadamy luksusu arbitralnego odrzucania części rozwiązań.*

O ATOMIE, GAZIE ZIEMNYM I TAKSONOMII UNII EUROPEJSKIEJ

Stanowisko Młodzieżowego Strajku Klimatycznego z 4 stycznia 2022

Cztery dni temu Komisja Europejska opublikowała wstępny projekt Taksonomii Zrównoważonego Finansowania, czyli klasyfikacji określającej jakie inwestycje można nazwać zrównoważonymi i zgodnymi z celem osiągnięcia przez Unię Europejską zeroemisyjności do 2050 roku. Po wielu miesiącach oczekiwania i dyskusji na temat włączenia do niej energetyki jądrowej i gazowej, poznaliśmy i poznałyśmy propozycję Komisji, w której oba te źródła energii zostały określone jako zrównoważone po spełnieniu pewnych warunków.

Oddając głos szerokiemu konsensusowi wyrażonemu w raportach Międzyrządowego Panelu ds. Zmian Klimatu, dostrzegamy potrzebę natychmiastowej, efektywnej transformacji energetyki, zarówno w skali Polski, Europy, jak i globalnej, opartej głównie o niskoemisyjne źródła odnawialne, będące najważniejszym i najszybszym możliwym do rozwinięcia elementem dekarbonizacji miks we wszystkich zgodnych z celami klimatycznymi scenariuszach, oraz w mniejszym stopniu o energetykę jądrową, stanowiącą niezbędny element rozwiązania. Zdajemy sobie sprawę z wad tych technologii, jednak ich rozwój i zastosowanie na szeroką skalę są nam niezbędne do osiągnięcia neutralności klimatycznej możliwie niewielkim kosztem społecznym i środowiskowym. Jako ludzkość znajdujemy się w sytuacji nierównej, dziejowej walki o przetrwanie naszej jedynej biosfery i cywilizacji, od której losów zależeć będzie życie miliardów niewinnych istot. Wobec skali zagrożenia, z którym przyszło nam się mierzyć, nie posiadamy luksusu arbitralnego odrzucania części rozwiązań.

Jednak w niskoemisyjnym systemie energetycznym nie ma miejsca na gaz ziemny, niezależnie od tego, czy miałby się w nim znaleźć jako „paliwo przejściowe”, czy pod jakimkolwiek innym pretekstem. Aby uniknąć niszczycielskich konsekwencji katastrofy klimatycznej, potrzebujemy błyskawicznej redukcji emisji o 65% do 2030 i osiągnięcia neutralności do 2040 roku. Dekarbonizacja wiąże się z całkowitą rezygnacją z paliw kopalnych, a budowa nowych elektrowni na gaz, i w konsekwencji przykucie się do wysokoemisyjnych źródeł na kolejne dekady, stoi w całkowitej sprzeczności z tym celem i nie ma absolutnie niczego wspólnego ze zrównoważoną polityką. Eksperci skupieni w Międzynarodowej Agencji Energetycznej podkreślają, że po 2021 roku nie powinniśmy dokonywać żadnych inwestycji w gaz kopalny, a rozwój energetyki gazowej jako paliwa przejściowego nie jest konieczny, ponieważ posiadamy wszystkie konieczne niskoemisyjne technologie do przeprowadzenia w ciągu najbliższej dekady głębokich cięć emisji.

W nadchodzących miesiącach prace nad Taksonomią będą kontynuowane. Po opracowaniu ostatecznej propozycji przez Komisję, zostanie ona poddana głosowaniu przez Parlament Europejski. Zważywszy na wyżej wymienione powody, domagamy się od Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego uznania energetyki jądrowej za zrównoważone źródło energii oraz wykluczenia z niej gazu ziemnego, w zgodzie z wnioskami naukowymi płynącymi z raportów IPCC.

Źródło: Facebook Młodzieżowego Strajku Klimatycznego

Wydaje się, że za taki stan rzeczy odpowiada przede wszystkim „młodzieżowa” tożsamość ruchu i przywiązywanie wagi do opinii ekspertów/ekspertek klimatycznych: *Jesteśmy nastolatkami, którzy martwią się o swoją przyszłość i w tym celu chcą wywrzeć nacisk na osoby, które mają możliwość zmiany tego, jak będzie wyglądać nasza przyszłość. Ale nie jesteśmy ekspertami, bo mamy, powiedzmy, 17/18 lat, więc nie mamy takiej wiedzy, jaką mają naukowcy. Dlatego chcemy skłonić osoby decyzyjne, żeby słuchały naukowców, więc trochę pełnimy rolę takiego pośrednika (R7).*

Jako eksperci/ekspertki wymieniani są głównie prof. Szymon Malinowski oraz dr Marcin Popkiewicz z portalu „Nauka o klimacie” i osoby z organizacji Greenpeace. Natomiast na poziomie międzynarodowym „ekspertem” jest IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), czyli Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu. Zaufanie do ekspertów/ekspertek było wielokrotnie postulowane w trakcie wywiadów czy na stronie internetowej MSK i wiąże się z wybieraniem nauki jako gwaranta rzetelności.

4. WIZJE PRZYSZŁOŚCI

„Przyszłość Ziemi, przyszłość społeczeństwa, przyszłość takich większych rzeczy widzę jako bardzo niepewną i bardzo zależną od społeczeństwa, od osób decydenckich”.^[R10]

Przyszłość to podstawowy wymiar aktywizmu MSK i perspektywa jej skradzenia przez starsze pokolenia stanowi trzon narracji ruchu. Badane osoby członkowskie MSK nie mają jednordnej wizji przyszłości świata (pyt. 33, n=35). Godna uwagi jest przejawiająca się w niektórych odpowiedziach niechęć do budowania takich wizji:

- *Straszna, nawet nie chcę o tym myśleć (35/r_9).*
- *Nie jestem w stanie tego zobrazować, z każdym rokiem sytuacja wygląda coraz gorzej i zmienia moje wizje (35/r_26).*

Co ciekawe, jest to spójne z doświadczeniami osób uczestniczących w wywiadach indywidualnych, w czasie których pojawiały się wątki lęku oraz depresji, wynikające ze świadomości skali problemu. Spośród pozostałych wypowiedzi można wyszczególnić dwie główne wizje:

Wizja "koniec świata"

To obraz świata ze stopniowo pogarszającymi się warunkami życia na skutek ocieplenia klimatu. Będzie to prowadziło do zwiększenia natężenia ekstremalnych zjawisk pogodowych i ich następstw, takich jak powodzie, susze i pożary. *Efektom tego będzie brak żywności i wody, ludzkość będzie migrować i rozpoczną się wojny o podstawowe zasoby (35/r_4).* W przedstawionej wizji nierówności społeczne jeszcze bardziej się pogłębiają. Świat pełen konfliktów to świat niestabilny i niepewny, w którym więzi społeczne i poczucie wspólnoty oraz solidarności rozpadają się na rzecz jednostkowej walki o przetrwanie. W rezultacie dominować będzie nacjonalizm, ksenofobia i prześladowanie mniejszości jako kozła ofiarnego. Grupą szczególnie zagrożoną będą uchodźcy klimatyczni. Środowisko naturalne także ucierpi na skutek ekstremalnych zjawisk atmosferycznych, *które nie tylko odbiorą ludziom domy, pracę, majątek, ale także zniszczą tereny uprawne, przyczyniając się do klęski głodowej i największego kryzysu ekonomicznego, jaki widział świat (35/r_18).* Ponadto na skutek działań człowieka świat zostanie pozbawiony bioróżnorodności. Ta wizja posiada dwa zakończenia. Pierwsze z nich to pogorszenie warunków życia i „koniec świata, jaki znamy”: *będzie cieplej, pogoda będzie jeszcze bardziej nieprzewidywalna, dojdzie do masowych migracji i głodu w wielu regionach. Mimo to ludzkość przeżyje (35/r_14).* Drugie zakończenie to najgorszy możliwy scenariusz, czyli koniec świata i wymarcie ludzkości. *Dojdzie do zagłady przyszłych pokoleń, a świat dotknie więcej cierpienia, niż ludzki umysł jest w stanie przetworzyć (35/r_1).*

Wizja „inny świat jest możliwy”

Ta wizja jest prezentacją świata idealnego, jaki wyobrażają sobie osoby członkowskie MSK. Jest ona rozbudowana i opiera się na paru fundamentach. Przede wszystkim jest to świat bez zagrożeń związanych z katastrofą klimatyczną, w którym bierność nie tylko wobec problemów środowiskowych, ale również wobec przemocy jest wręcz piętnowana. To świat, którego istnienie nie opiera się na cierpieniu ludzi i środowiska, gdzie ludzie mają szacunek do swojego otoczenia oraz wzajemnych potrzeb (19/r_8).

Dla osób członkowskich MSK ważne są pozytywne uczucia i także w idealnej wizji świata zostają one wyrażone:

- Świat wypełniony empatią, wzajemnym zrozumieniem, szacunkiem do siebie i do natury (19/r_12).
- Świat, w którym ludzie mają poczucie sprawczości, że faktycznie uczestniczą w demokracji. Świat, który odpowiada na prawdziwe potrzeby ludzi i nie niszczy przy tym środowiska (19/r_1).

W takim świecie ludzkość tworzy społeczeństwo skupione na zrównoważonym rozwoju i sprawiedliwości, w którym grupy uprzywilejowane przejmują się losem innych ludzi. Moim zdaniem to przede wszystkim świat, w którym możemy odpowiedzialnie podejmować decyzje, z dbałością przede wszystkim o krótko- i długofalowe bezpieczeństwo różnych grup i społeczeństw. Myślę, że w sumie to głównym przesłaniem MSK był postulat dobrych polityk publicznych (19/r_1). Idealna przyszłość to świat, w którym rządzący nie tylko zrozumieli powagę kryzysu klimatycznego, ale zaczęli działać tak, że wreszcie (...) ruchy takie jak MSK zwyczajnie nie są potrzebne (19/r_2). Kolejnym bardzo ważnym fundamentem lepszego świata jest dla młodych osób z MSK ekocentryzm, który przejawia się w traktowaniu przyrody jako współistniejącej i współzależnej byt zasługujący na szacunek (36/r_18). To świat sprawiedliwy, w którym szanowane są prawa człowieka. W końcu jest to także świat transformacji energetycznej.

Wizje przyszłości świata wg osób członkowskich Młodzieżowego Strajku Klimatycznego

„koniec świata”	„inny świat jest możliwy”
katastrofa	świat, który nie tylko uniknie katastrofy, ale będzie lepszy od obecnego
nie udaje nam się zatrzymać zmiany klimatu	nie przekraczamy wzrostu średniej temperatury na Ziemi o 1,5°C
środowisko naturalne zostaje wyeksploatowane (antropocentryzm)	człowiek postrzega samego siebie jako część świata natury (ekocentryzm)
kapitalizm	świat nie-kapitalistyczny
więzi społeczne i poczucie wspólnoty oraz solidarności rozpadają się na rzecz jednostkowej walki o przetrwanie	empatia i szacunek
brak sprawiedliwości	sprawiedliwość
nacjonalizm, ksenofobia	demokracja
katastrofy naturalne	nie ma katastrof naturalnych
kończą się zasoby (woda, żywność)	zasoby są sprawiedliwie dystrybuowane
masowe migracje	ludzie mogą się swobodnie przemieszczać
paliwa kopalne są głównym źródłem energii	transformacja energetyczna, niskoemisyjna energia odnawialna (OZE + atom)
rządzący są pasywni w przeciwdziałaniu kryzysowi klimatycznemu	rządzący są aktywni w przeciwdziałaniu kryzysowi klimatycznemu i słuchają ekspertów/ekspertek

5. ENERGIA PRZYSZŁOŚCI - PODSUMOWANIE

„Świat, do którego dążymy, to świat sprawiedliwy, sprawiedliwy pod względem społecznym i z przeprowadzoną sprawiedliwą transformacją energetyczną, czyli taką, która uwzględnia wszystkie osoby nią dotknięte i je w tym wspiera, dając im ponownie równe szanse i nowe miejsca pracy, do których wcześniej je przygotowuje. To świat zielony, a nie betonowy, w którym rozumiemy potrzebę adaptacji do nieuniknionych zmian klimatu i wagę terenów zielonych, zwłaszcza w dużych miastach. To również świat, w którym wszyscy rozumiemy powagę kryzysu klimatycznego i robimy co w naszej mocy, by go pokonać na tyle, na ile to możliwe.” [36/r_34]

Podsumowując, osoby reprezentujące MSK w badaniu to młodzi ludzie (mężczyźni, kobiety i osoby niebinarne), głównie w wieku około 20 lat, uczący się i mieszkający w miastach. Prowadzą styl życia, który można określić jako zrównoważony, to znaczy wybierają transport publiczny, dietę wegetariańską/wegańską, oszczędne korzystanie z zasobów oraz odpowiedzialną konsumpcję. Wskazuje to na integrację proklimatycznych wartości MSK na poziomie indywidualnym. Nie jest zaskoczeniem, że badani młodzi ludzie odczuwają dużo negatywnych emocji związanych z kryzysem klimatycznym, wynikających z trudnej sytuacji, w jakiej znajdują się jako pokolenie, które musi podejmować działania, aby wbrew bezczynności rządzących walczyć o lepszą przyszłość.

Osoby członkowskie MSK postrzegają kryzys klimatyczny jako globalne, wieloaspektowe zjawisko, które wynika głównie z systemu kapitalistycznego, działającego w sposób rabunkowy zarówno w odniesieniu do natury, jak i człowieka. Kluczowe dla rozwiązania problemu staje się odejście od paliw kopalnych i wspólne przeprowadzenie sprawiedliwej transformacji energetycznej. Jest to element jednej z wizji przyszłości prezentowanych przez osoby uczestniczące w badaniu – nazwanej „inny świat jest możliwy”. Jest to wizja świata idealnego, opartego na sprawiedliwości i poszanowaniu praw człowieka. Co więcej, jest to świat bez widma katastrofy klimatycznej, w którym rządzący aktywnie chronią klimat i środowisko.

W opinii większości badanych osób najbardziej przyszłościowymi źródłami energii, które powinny zostać wykorzystane do osiągnięcia celów klimatycznych, są odnawialne źródła energii, przede wszystkim energia słoneczna i wiatrowa, a w dalszej kolejności także energia jądrowa. Elektrownie słoneczne i wiatrowe zostały uznane przez badanych za najbardziej ekologiczne, tj. mające pozytywny wpływ na zmniejszenie emisji CO₂, środowisko, zdrowie, ceny energii oraz bezpieczeństwo energetyczne kraju. Osoby respondenckie miały jedynie obawy związane z ich oddziaływaniem na krajobraz, choć i tak większość ankietowanych byłaby skłonna zamieszkać w ich pobliżu. Na trzecim miejscu, jednak również z bardzo pozytywnym odbiorem wśród przeważającej liczby badanych osób, znalazła się energia jądrowa. W tym przypadku główna obawa dotyczy jej wpływu na środowisko. Zdecydowanie więcej jest też przeciwników mieszkania w jej okolicy.

Można stwierdzić, że w Polsce coraz powszechniej dominuje przekonanie, iż transformacja energetyczna musi być oparta na odnawialnych źródłach energii oraz energii jądrowej. Podobne opinie wyrażają badane osoby członkowskie MSK, które w większości traktują energię jądrową jako tzw. mniejsze zło. Choć mają swoje obawy, to uważają, że biorąc pod uwagę czas, jaki został na przeciwdziałanie kryzysowi klimatycznemu, miks atomu i OZE jest obecnie najlepszym rozwiązaniem sytuacji. Może wynikać to z mocnego przywiązania do teraźniejszości, potwierdzonego poczuciem pilności i mobilizacji. Dodatkowo tłumaczą to zaufaniem do ekspertów/ekspertek zajmujących się kryzysem klimatycznym. Jednakże w MSK są także osoby, które nie zgadzają się z tym stanowiskiem, uważając wprowadzenie energii jądrowej do systemu energetycznego jako niedemokratyczne i drogie rozwiązanie. Ta zmiana kierunku dotycząca energetyki jądrowej jest znacząca, szczególnie w porównaniu do starych ruchów klimatycznych i ekologicznych w Polsce, które wyrażały swój zdecydowany sprzeciw w tym względzie.

PRZYPISY

[1] United Nations, *#YouthStats: Environment and Climate Change*,
<https://www.un.org/youthenvoy/environment-climate-change>

[2] Student Energy, *Global Youth Energy Outlook*,
<https://studentenergyoutlook.org>

[3] Stockholm Environment Institute, *Stockholm+50: Unlocking a Better Future*,
<https://www.stockholm50.report/#group-section-Youth-report-YYVnwjrYow>

[4] Woźniak M., Saj B., *Wpływ polityki energetycznej na zmiany klimatu w opinii młodzieży województwa podkarpackiego*, *Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Polskiej Akademii Nauk*,
<https://bibliotekanauki.pl/articles/394354.pdf>

Magdalena Klarenbach

Socjolożka, pracowniczka ekologicznych organizacji pozarządowych i aktywistka z ponad 10-letnim doświadczeniem w edukacji.

Autorka publikacji dla nauczycieli/nauczycielek (poradniki metodyczne, scenariusze lekcji, kursy e-learningowe) i uczniów/uczennic. Trenerka z doświadczeniem w zakresie edukacji globalnej i klimatycznej. Zainteresowania badawcze wiąże z ruchem młodzieżowym, kryzysem klimatycznym, zrównoważonym rozwojem, szczególnie w kontekście edukacji.

Założycielka i członkini zarządu Fundacji Otwarty Plan.